

Vila Tugendhat

otevřena po obnově a restauraci

Vilu Tugendhat v Černopolní ulici 45 v Brně navrhl v roce 1928 architekt Ludwig Mies van der Rohe pro manžele Gretu a Fritze Tugendhatovy a v letech 1929–1930 ji realizovala brněnská stavitelská firma bratří Artura a Mořice Eislerových. Do dějin architektury se objekt zapsal uspořádáním hlavního obytného prostoru, ocelovou nosnou konstrukcí, užitím vzácných exotických materiálů a na tehdejší dobu výjimečným technickým řešením (včetně tepelné a zvukové izolace a unikátní, dodnes funkční regulovatelné vzduchotechniky). Dnes patří mezi přední zástupce světové architektonické moderny.

Stavebníci vily, Fritz Tugendhat (1895–1958) a jeho žena Greta, rozená Löw-Beerová (1903–1970), pocházeli z židovských německých rodin průmyslníků a obchodníků, kteří v Brně žili po několik generací. Po jejich odchodu do emigrace v roce 1938 zabralo vilu o rok později gestapo a tři roky nato se stala ma-

jetkem německé říše. V letech 1945–1950 sloužila jako soukromá taneční škola a poté přešla do majetku státu. V letech 1950–1979 se v ní pořádal rehabilitační tělocvik pro děti s vadami páteře. Od roku 1980 je v majetku města Brna. V letech 1981–1985 proběhla její první obnova a rekonstrukce, po které až do roku 1992 sloužila

reprezentaci města a státu (v srpnu 1992 zde byla podepsána smlouva o rozdělení Československa). Od července 1994 je ve správě Muzea města Brna, které ji zpřístupnilo veřejnosti a provozuje ji jako instalovanou památku moderní architektury. V srpnu 1995 se vila stala Národní kulturní památkou a v prosinci 2001 byla zapsána na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO. V roce 2005 v ní vzniklo Studijní a dokumentační centrum vily Tugendhat (SDC-VT), jehož cílem je shromažďovat fakta a dokumenty o stavbě, architektovi a stavebnících a postupně je zpřístupnit odborné i laické veřejnosti. V lednu 2010 začala památková obnova objektu plánovaná na dva roky; od 6. března 2012 je vila opět přístupná veřejnosti.

Projekční práce byly zahájeny počátkem roku 2005 a provádělo je za tímto účelem založené sdružení tří architektonických ateliérů: OMNIA projekt, ARCHTEAM a RAW. Autorský tým tvořili Ing. arch. Marek Tichý, doc. Ing. arch. Ivan Wahla, doc. Ing. arch. Tomáš Rusín, Ing. arch. Milan Rak, Ph.D., a Ing. arch. Petr Řehořka. Hlavním inženýrem projektu byl Ing. Vítek Tichý, generálním dodavatelem pak firma Unistav, a. s.

Během stavebních prací došlo k obnažení některých konstrukcí, a podařilo se tak najít mnohé fragmenty autentických prvků a materiálů použitých při výstavbě v letech 1929–1930. Jsou převážně zahraniční proveniencie. Mies van der Rohe byl překvapen vysokou úrovní brněnské architektury a stavitelství a neváhal realizaci svěřit do rukou zdejší stavební firmy, avšak většina stavebních materiálů byla dovážena z Německa a v československém stavebnictví koncem 20. let 20. století se běžně nepoužívala.

K původním omítkám a výmalbě interiérů vily Tugendhat Ing. arch. Marek Tichý z brněnského ateliéru ARCHATT, s.r.o., říká: „Ve vile byla využita řada pro rodinné domy neobvyklých

postupů. Architektova touha po ušlechtilých materiálech vedla například k tomu, že v reprezentativních částech nepoužil běžnou omítku. Povrchy byly provedeny technikou hlazené omítky jako určitá variace na téma stucco lustro, což je historická technika imitující již od renesance mramor či jiný ušlechtilý povrch. Omítka v hlavním obytném prostoru, vstupu a ložnicích tak získala povrch s hedvábným matným odrazem a nebyla určena pro výmalbu.

Nevíme, jak by při její údržbě postupovali Tugendhatovi, víme však, že brzy po jejich odchodu byla opatřena běžnou výmalbou, později násobenou. V 80. letech, při první obnově této památky, byly výmalby oškrábány a původní omítky zpřístupněna, bohužel však tehdy kvůli zpevnění a hlavně přílnavosti nových maleb došlo k jejímu celoplošnému napuštění fermezí. Tento zásah, který je nevratný, nám znemožnil jinak dochovanou omítku prezentovat, takže musela být jen konzervována a překryta celoplošnou kopijní vrstvou stejné podoby, jakou měla ta původní.

Na okraj ještě doplňme, že ostatní vnitřní omítky ve vile byly běžné vápenocementové, výjimku ale ještě tvoří směšovací kabiny vzduchotechniky, kde je cementový klet.

Současné výmalby jsou vesměs vápenné, bílé, někde také šedé, podle původního Miesova záměru.“

Účast firmy **BARVY A LAKY TELURIA s.r.o.** na obnově a restauraci vily

Na náročnou obnovu objektu se subdodavatelsky podílela také firma ART KODIAK s.r.o. z Prahy, která se zabývá restaurováním kulturních a výtvarných děl. Při řešení povrchů interiérových stěn se s požadavkem památkářů na zachování jejich původní podoby obrátila na firmu Barvy a laky Teluria s.r.o. ve Skrčově,

a to se žádostí o dodání speciálních vyrovnávacích stěrek a interiérových malířských barev.

Výrobky musely zaručit obnovení původního odstínu, nesměly jako pojivo obsahovat organiku na bázi makromolekulárních disperzí, pH muselo být téměř neutrální, stěrka se musela vyznačovat dobrou brousitelností, stěrky ani nátěry nesměly na povrch vytahovat zbarvení původních podkladů a nátěry nesměly vykazovat žádný otěr. Povrch musel být hladký, sameťový, někde jemně mikrokrytalický.

V laboratoři firmy byly postupně připraveny vzorky malířské barvy a stěrky REMAL o novém speciálním složení a po úspěšných praktických zkouškách dodány k renovaci omítek a k finálním nátěrům stěn. Vše probíhalo pod přísným dohledem odborné komise složené z památkářů a designérů. Na úpravy vnitřních stěn se ve vile spotřebovalo 930 kg speciálních stěrek REMAL a 1350 kg speciálního interiérového nátěru REMAL.

Zástupce firmy ART KODIAK s.r.o., akademický sochař a restaurátor Mgr. Jiří Fiala, a hlavní technolog obnovy Ing. Michal Pech práci shrnuli slovy: „Speciální Remaly splnily všechny náročné požadavky na obnovu podkladů a konečných nátěrů stěn v interiérech tak mimořádné stavby, jakou je vila Tugendhat. Ve spolupráci s firmou Barvy a laky Teluria s.r.o. hodláme i nadále pokračovat při restauracích a obnovách dalších historických objektů.“

Připravila **Pavλίna Klazarová**
na základě www.tugendhat.eu a článku **Vila Tugendhat**
v průběhu památkové obnovy
(I. Černá, D. Černoušková, I. Wahla, M. Žáček, D. Židlický)
publikovaného v Průzkumu památek XVIII – 1/2011.

Foto: archiv firmy Barvy a laky Teluria s.r.o. a David Židlický

Ludwig Mies van der Rohe, občanským jménem Maria Ludwig Michael Mies, se narodil 27. března 1886 v Cáchách jako nejmladší z pěti dětí kameníka. V Cáchách vystudoval obecnou a katolickou dómskou školu a průmyslovku, zároveň se učil zedníkem a praktikoval jako kreslič. Roku 1905 odešel do Berlína, kde pracoval u Bruna Paula a Petera Behrense. Roku 1913 si otevřel vlastní architektonickou kancelář a realizoval množství staveb, které ovlivnily moderní architekturu 20. století. Počátkem 20. let si ke jménu Mies připojil dívčí jméno své matky. V roce 1938 odjíždí do USA; i tam během let realizoval významné a pokrokové stavby včetně mrakodrapů.

Počátkem roku 1969 přislíbil jeho chicagský ateliér pomoc při obnově vily Tugendhat, kterou iniciovali brněnský architekt František Kalivoda a Greta Tugendhatová. Avšak 17. srpna 1969 Ludwig Mies van der Rohe v Chicagu umírá. Jeho výrok „méně je více“ je příznačný pro čisté formy a práci s materiálem. Sklo, ocel a beton jsou atributy jeho osobitého „internacionálního stylu“, který architekturu ovlivňuje dodnes.

